

Іржы Коларж

...кожны думае пра чалавецтва
й ніхто ня думае пра чалавека ...

За пацеркай пацерка...

Вечар

Дыбяцца вокны
За вячэры ўсядаецца вечар
Лямпы цвiтуць
І танчаць у голых сьценах
Музыка мкне ўздоўж дамоў
Зорны дождж ападае на рэчку

Закаханая пара
Накупіўшы сардэлек
Чаргуе цалункі з жаваньнем
І шыбуе на Карлаву плошчу
Феі зьвесіўшыся праз парэнчы
Плююць на воднае люстра
І лічаць пакуль даляціць

*Пераклад
з чэшскай –
Марыі
МАРТЫСЕВІЧ.*

1964

ЦІХАВЕРШ

Назьбірай
жменьку пацерак галькі
і складзі з іх
дзе-кольвек

назву і
за пацеркай пацерку
словы
і шнурок за шнурочкам

радкі
мілабачнага вершу
1969

СТАРЫ

ляжыць нібы зломак дрэва
невывразны ў зялёнай і вогкай
плесьні пярыны
Толькі часам рука
нібы ранены птах
падляціць да скарэлых вуснаў
набярэ харкаты й
упадзе
Сьцякае цяжкая сьліна
«Маржэнка, згані з мяне мухі!»
Бак з бялізнай займае ўсю плітку
і копціць счарнелую столь.
Ночвы пасярод хаты
на падлозе
дзіцё
клеіць слінаю голаў драўлянаму коніку
1950 – 1985, 1990

* * *

Кожны думае пра чалавецтва й ніхто ня думае пра чалавека
кожны кажа пра кнігі й ніхто ня можа прамовіць праўдзівага слова
кожны кліча да брацтва народаў
і ніхто ня можа падставіць плячо слабому
кожны будзе й ніхто ня бачыць будоваў
кожны марыць уваскрасіць сьвет і ніхто ня бачыць живога
кожны б'ецца за права бацькоў і ніхто ня бачыць сыноў дарослымі
кожны ваюе за мір і ніхто ня помніць
што значыць памерці ва ўласным ложку
кожны гатовы сысьці крывёю за шчасьце народу
й ніхто ня ведае чым ёсьць ён сам
кожны крычыць аб любові й ніхто ня ведае,
што значаць словы «Дабрыдзень» альбо
«Дабранач»

кожны здзяйсняе мэту ўсіх мэтаў і ніхто ня знае што мае на мэце
кожны кроцьць да сьветлае будучыні й ніводзін ня знае куды ён ідзе
кожны імкнецца ўзяць сьмерць за культуру за ўладу за славу
вялікіх сваіх памерлых і ніхто ня ведае чым ёсьць звычайны сорам

1950

* * *

Калі ты пішаш нешта што лічыш мусіць быць напісана
Не пераймайся што нехта можа скрасьці ў цябе форму тэму
ці самое таемства вершу

Калі нешта такое магчыма
Форма тэма й таемства ня вартыя пурпуровых шатаў паэзіі

1968

* * *

Калі хочаш стварыць штосьці новае
Чакай, што цябе назавуць апантаным альбо
вар'ятам
Не паказвай што ў чымсьці цяміш
Йдзеш да яснай і пэўнай мэты
А калі некаторым падасца
(Асабліва старой кагорце)
Што ў дзях тваіх нешта ёсьць
Не давай сабе веры

Няцяжка прывесьці паэзію ў згоду зь нябачаным
І прыўнесці ў яе новы лад
Ды калі вырашаеш дбаць пра сваё
Трэба проста ня дбаць пра іншае

1968

АД ПЕРАКЛАДЧЫКА

Іржы Коларж увайшоў у чэскую культуру ўсярэдзіне 30-х гадоў мінулага стагоддзя як мастак, майстар калажу. Аднак у 40-я і 50-я гады ён цалкам аддаў сябе паэзіі: у сюррэалістычную суполку «42», створаную ў часы нямецкай акупацыі, ён уступіў перадусім як паэт-авангардыст. Ад асобы паэта-відавочцы напісаная значная частка самага знакамітага зборніку Коларжавых вершаў «Печань Прамэтэя» («*Prometheova jíttra*»: *Таронта 1985; Прага 1991*). Вершы гэтыя не былі дапушчаныя ў друк, але вельмі хутка разышліся ў рукапісах. Іх выкрывальны змест і авангардная форма сталі Коларжавым пратэстам супраць камуністычнага рэжыму ў Чэхаславакіі. Пасьля таго, як у 1953 годзе зборнік «Печань Прамэтэя» быў знойдзены паліцыяй у аднаго з сяброў паэта, Коларж дзесяць месяцаў адседзеў у вязьніцы (адзіны выпадак, калі чэшскі літаратар быў зьявольна за нявыдадзеныя творы). У камуністычныя часы ў Чэхаславакіі не была выдадзена аніводная кніга Коларжа, не была дазволена аніводная выстава ягоных карцінаў. А пасьля таго як паэт падпісаў «Хартыю 77», ён быў высланы з краіны. Жыў у Заходнім Берліне, а з 1981 году – у Парыжы. Толькі ў 1989 годзе, адразу пасьля аксамітнай рэвалюцыі, Коларж вярнуўся на радзіму.